

FAKTORİNG İŞLEMLERİ VE VERGİLENDİRİLMESİ

• **Taner SARISOY** •

Vergi Denetmeni

G iriş

21.yüzyıla damgasını vuran kavramın küreselleşme olacağı 20.yüzyılın son çeyreğinden itibaren yaşanan gelişmelerin bize gösterdiği bir gerçektir. Artık ülkeler ve işletmeler tüm planlarını ve politikalarını oluştururken bu yeni dünya düzenini dikkate almak durumundadır. Bu durum bizim ülkemiz için olduğu kadar diğer ülkeler bakımından da böyledir. Buna göre, ülkeler arası ilişkilerde ülkelerin (ve dolayısıyla işletmelerin) birbirine bağımlılığı artmıştır.

Bir ülkede faaliyette bulunan uluslar arası bir kurum, ticari işlemleri ve faaliyetleri sonucunda elinde bulundurduğu o ülke şirketlerine ait ticari senetleri, gerek ödeme güçlüğü yaşadığı dönemlerde gerekse ticari alacaklarının vadesinden önce nakde ihtiyaç duyması halinde, o ülkede bir finansman kuruluşuna bu ticari alacağını belli bir meblağ karşılığı devretmek isteyebilir. Bu şekilde belli bir sözleşmeye dayanan ve bu işlem karşılığı nakit ödemede bulunan kuruluşla faiz ve komisyon ödenen ve "senet kırdırma" olarak bildiğimiz işleme, uluslar arası ticaret ve finansmanda "faktoring" denilmektedir.

Daha teknik anlamda ifade etmek gerekirse faktoring; her türlü mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan vadeli ticari alacakların, faktör adı verilen finans kurumuna temlik yoluyla devredilmesi karşılığı, bu kurumdan alacak takip, tahsilat, muhasebe ve ön ödeme şeklindeki finansman hizmetlerinden yararlanılması işlemine verilen addır.

Ticari ve hukuki anlamda faktör ise, mal satımı ve hizmet arzı ile uğraşan işletmelerin bu

satışları dolayısıyla doğmuş ya da doğacak alacaklarını devralarak bunların tahsilatını üzerine alan, bu alacaklara karşılık peşin ödemelerde bulunarak maddi kolaylıklar sağlayan, aynı zamanda mali, ticari ve idari konularda işletmeye verdiği hizmetler karşılığında ücrete hak kazanan kişi ya da kuruluştur.

Hazine Müsteşarlığı tarafından 21.12.1994 tarih ve 22148 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Faktoring Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik" metninde ise faktoring şirketleri şu şekilde tanımlanmaktadır.

"Faturaya veya mal veya hizmet satışından doğmuş olduğunu tevsik eden diğer belgelere dayalı mal ve hizmet satışlarından doğmuş veya doğacak alacakları temellük ederek tahsilini üstlenen ve bu alacaklara karşılık ödemelerle bulunarak finansman sağlayan şirketlerdir."

Faktoring şirketleri çoğunlukla aynı zamanda bankadırlar. Ancak sadece faktoring olarak kurulanlar da vardır.

1 FAKTORİNG İŞLEMLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İlk faktoring işlemlerinin başlangıcının 1890 yılında ABD'de olduğu kabul edilmektedir. 1890 yılında Mc Kinley Gümrük Tarifesi ile ABD'ye tekstil ürünlerinin girişi engellenmekteydi. Bu tarifenin uygulamaya konulması ile ABD'de Avrupalı tekstil üreticilerinin mallarının satışını ve bu satışlardan doğan alacakların tahsil edilmesi işlerini üstlenen Amerikalı faktörler pazarlarını kaybettiler. Bunun üzerine iç pazara yönelen faktörler, ulusal pazarda depolama ve satış faaliyetlerine ihtiyaç olmadığını anlayınca hizmet çeşitlendirmesine gitmek zorunda kaldılar. Bu hizmet çeşitlendir-

mesi, alacağın tahsili, alacakların ödenmeme riskinin üstlenilmesi, nakit sağlama faaliyetlerini kapsamaktaydı. Bu temel hizmetlerin sunulmasıyla faktoring işlemleri de başlamış oldu.

2 FAKTORING İŞLEMLERİNİN KAPSAMI

Factoring işleminin amacı, yurtiçi ve yurtdışı mal satışlarında işletmelere bürokratik işlemlerden ve mali sorumluluklardan kurtarmak suretiyle işletmelerin üretim ve satış konularına daha fazla yoğunlaşmaları imkanını verebilmektir. Faktoring, bir mali kuruluş (faktor) ile ticari borçlular (alıcı) ve mal veya hizmet satan bir ticari işletme (müşteri) arasında gerçekleşen sözleşmeye dayalı bir hizmettir. Buna göre, faktoring işleminde üç taraf vardır.

1-Mali kuruluş (Faktor) : Bu bir faktoring şirketi olabileceği gibi alacak hakkını satın alan bir banka da olabilir.

2-Müşteri: Kredili mal veya hizmet satışında bulunan ticari işletme.

3-Alıcı: Kredili mal veya hizmet alımında bulunan kişiler.

İşlemin en önemli özellikleri;

- 1-Alacaklı hesapların finansmanı,
 - 2-Kredinin onaylanması,
 - 3-Kredinin garanti altına alınması,
 - 4-Alacaklı hesapların yönetimi.
- olarak sıralanabilir.

Factoring, devamlılık gösteren veya vade-ll olarak satışı yapılan her türlü mal ve hizmet için yapılabilir.

3 FAKTORING İŞLEMLERİNİN ÇEŞİTLERİ VE İŞLEYİŞİ

-İskonto Esasına Göre Peşin Ödemeli Faktoring

İskonto esasına göre faktoring işleminde, satıcı alacaklarını faktor kuruluşuna devrettiğinde, alacakların vadesi gelmeden belirli bir kısmını (%80-90) tahsil edebilir.

-Vade Esasına Göre Uygulanan Faktoring

Vade esasına göre faktoring işleminde işletme alacaklarını faktöre devretmekte, ancak

vade gelmeden işletmeye bir ödeme yapılmamaktadır. Burada satıcı işletmenin amacı, alacaklarını vadesinde tahsil edebilmektir. Bu tür faktoring işleminde kur riski, büyük ölçüde satıcı işletme üzerinde kalmaktadır.

-Rücu Edilemez Faktoring

Burada üretici işletme, herhangi bir mal satışı yaptığından doğan alacaklarını hemen faktöre satmaktadır.

Bu şekilde tüm alacak yönetimi faktor tarafından yapılmaktadır.

-Rücu Edilebilir Faktoring

Rücu edilebilir faktoring işleminin, rücu edilemez faktoring işleminden farkı, kredi sigortası hizmetinin verilmemesidir. Bu tür faktoring işleminde alacakların %100'ünün ciro edilmesi mümkündür. Alacakların vade sonundan itibaren, 90 gün içerisinde ödenmemesi durumunda faktor işletmeye rücu edebilir.

-Yurtiçi Faktoring

Alıcı, satıcı ve faktor kuruluşlarının aynı ülkede faaliyet göstermeleri durumunu ifade eder.

-Yurtdışı Faktoring (İhracat Faktoringi)

Factoring işleminde alıcı yurtdışında bulunuyorsa ihracat faktoringi söz konusu olmaktadır.

-İthalat Faktoringi

Faktorün muhabir aracılığıyla yurtdışındaki ihracatçı işletmeye, ödeme yapma garantisi verdiği faktoring türüdür. Böylece ithalatçı işletme akreditif açmadan ithalat yapabilme olanağına kavuşmaktadır.

-Peşin Ödemeli Faktoring

Satıcı alacaklarını devrettiğinde vade gelmeden faktoring şirketinden alacağının %80-%90'ı kadarlık kısmını tahsil eder. Kalan kısmı ise vade sonunda tahsil eder. Faktoring komisyonu ve faizi kalan kısımdan mahsup edilir. Ülkemizde uygulanan en yaygın faktoring türü budur.

-Vade Faktoringi

Satıcı devrettiği alacak karşılığında bir avans almamaktadır. Ödemeler mutabık kalınan bir tarihte veya alacak borçludan tahsil

edildiğinde yapılmakta faiz hesaplanmamaktadır. Çünkü finansman hizmeti yoktur. Sadece tahsilat takibi dolayısıyla komisyon faktoring ücreti alınmaktadır.

-Fatura İskontosu (Bildirimsiz Faktoring)

Bu yöntemde, borçlular faktoring işleminin haberdar edilmez, tahsilat satıcı tarafından yapılır. Risk satıcı üzerindedir. Satıcı tahsil ettiği parayı faktoring'in hesabına yatırır. Burada sadece finansman hizmeti söz konusudur.

-Acenta Faktoringi

İşlemler fatura iskontosu yöntemine benzer, tek fark borçlunun haberdar edilmesidir. Bu, fatura üzerinde düşülen bir kayıpla yapılır.

1-Yurtiçi Faktoring İşlemlerinin İşleyişi

- Müşteri, istenen bilgi ve belgelerle faktoring işlemlerinden yararlanmak amacıyla faktora başvurur. Bu başvuruda müşteri işletme mal veya hizmet siparişi ile birlikte ödeme vadelerini kapsayan planı, son üç yılın mali tablolarını ve alıcının ticari kimliği, yıllık iş hacmi gibi bilgileri kapsayan bir durum ve bilgilendirme dosyası sunar ve talep ettiği limiti faktore duyurur.

- Faktor, aday müşteriyle ilgili bir çalışma yapar ve kredi komitesinin onayından sonra müşteri adayına bir teklif sunar. Bu teklifte faktörün müşteri adayına sunabileceği hizmetler ve müşteri adayının alacaklı olduğu borçluların kredi değerliliklerine ilişkin çalışma koşullarının nelerden oluştuğu, almayı düşündüğü komisyon tutarı gibi bilgiler yer alır.

- Komisyon oranı faiz ve iskonto oranı belirlenerek faktoring sözleşmesi düzenlenir ve taraflarca imzalanır.

- Faktoring müşterisi, mal veya hizmete ilişkin alıcıya olan yükümlülüklerini yerine getirir.

- Faktoring müşterisi, mal veya hizmetler için düzenlediği faturalar üzerine "FATURALAR FAKTORİNG ŞİRKETİNE TEMLİK EDİLMİŞTİR. ÖDEMEYİ ONLARA YAPINIZ" şeklinde bir etiket yapıştırır.

- Faktoring müşterisine faktor tarafından aralarındaki anlaşma gereğince fatura bedelinin belli bir yüzdesi oranında bir ön ödemede bulunur. Bu ön ödeme için faktor tarafından

müşteriye ön ödeme tarihinden başlayarak alacağın tahsil edildiği veya edileceği zamana kadar piyasa da geçerli olan ve bankalarca uygulanan cari hesap faizi oranında faiz yürütülür.

- Faktoring şirketi, fatura bedelini veya müşteri çeklerini vadesinde tahsil ettiğinde bunun için müşterisinin cari hesabına alacak kaydı düşer. Eğer önceden bir ön ödeme yaptıysa bunu, tahsil ettiği tutardan indirmek suretiyle kalan kısım için müşterinin cari hesabına alacak olarak kaydeder.

2-Yurtdışı Faktoring İşlemlerinin İşleyişi

Yurtdışı faktoring işlemlerinde, alışlagelmiş faktoring işlemlerinden farklı olarak dört taraf bulunur.

-Müşteri (Satıcı-İhracatçı)

- Satıcının Ülkesindeki Faktor (Export Faktor)
- Borçlunun Ülkesindeki Faktor (Import Faktor)

-Borçlu (Alıcı-İthalatçı)

- İhracatçı, ülkesindeki faktoring şirketiyle bir sözleşme imzalar.

- İthalatçının ismi, adresi, ödeme koşulları ve ödeme vadesi türünden bilgiler ihracatçının ülkesindeki faktoring şirketine bildirilir ve limit talebinde bulunulur.

- Faktoring şirketi, ithalatçının ülkesindeki faktoring şirketine alıcı (borçlu) hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla başvuruda bulunur.

- İhracatçı mal veya hizmetleri belirten faturanın aslını ithalatçıya gönderir. İhracatçı aynı anda üzerine temlik etiketi yapıştırılmış bir fatura suretini de kendi ülkesindeki faktoring şirketine gönderir ve ön ödeme talebinde bulunur.

- Alacağın vadesi geldiğinde yurtdışındaki muhabir faktor (import), fatura bedelini ithalatçıdan tahsil ederek ihracatçının ülkesindeki faktoring şirketine gönderir.

- İhracatçının ülkesindeki faktor, ihracatçının cari hesabına alacak kaydı düşer.

4 FAKTORİNG'İN HUKUKİ ESASLARI

Faktoring'in hukuki esası, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkındaki Kanun Hükmünde

Kararnamede 27 Haziran 1994 tarih ve mükerrer 21973 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 545 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan değişiklikle oluşmuştur.

Anılan 545 sayılı KHK'ye dayanılarak, 21 Aralık 1994 tarih ve 20148 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Faktoring Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik" ve bu yönetmelikte değişiklik yapan 6 Haziran 1997 tarih ve 23011 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikler faktoring'in hukuki esaslarını oluşturmaktadır.

Söz konusu düzenlemelere göre, faktoring şirketi; "mal ve hizmet satışlarından doğmuş veya doğacak alacakları temellük ederek, tahsilini üstlenen, bu alacaklara karşılık ödemelerde bulunarak, finansman sağlayan" şirketleri ifade etmektedir. Öte yandan faktoring şirketinin kurulması için Hazine Müsteşarlığından ön izin ve kuruluşu takiben faaliyet izni alınması gerekmektedir.

Faktoring şirketlerinin kuruluş izni alabilmesi için;

- A.Ş. statüsü taşımaları,
- Ödenmiş sermayelerinin 3 trilyon liradan az olmaması,

• Hisse senetlerinin tamamının nama yazılı olması ve nakit karşılığı çıkartılması.

gerekmektedir.

Faktoring şirketleri aşağıdaki iş ve işlemleri yapamazlar:

- Faktoring faaliyetleri ile doğrudan ilgili bulunmayan faaliyetler ile iştigal edemezler,
- Teminat mektubu veremezler,
- Mevduat veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığı para toplayamazlar. (Sermaye Piyasası Kanunu'na göre menkul kıymet ihracı ile uluslararası piyasalardan ödünç para alınması bu hükmün dışındadır.)

• Kambyo senetlerine dayalı olsa bile, bir mal veya hizmet satışından doğmuş olduğu fatura veya benzeri belgelerle tevsik edilmeyen alacakları satın alamazlar veya tahsilini üstlenemezler,

• Faktoring şirketlerinin öz kaynaklarının 15 katından fazla borçlanamazlar.

Faktoring şirketleri satıcıları ile yapacakları işlemler için yazılı bir sözleşme düzenlemeleri zorunludur.

5 FAKTORING İŞLEMLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Faktoring sistemi, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler olarak tanımlanan kısaca KOBİ denilen işletmelere kısa süreli (90-180 gün) finansman sağlar.

Bankacılık sektöründe faktoring uygulamalarına bakıldığında iki yöntemin mevcut olduğu görülmektedir.

- 1-Gerçek faktoring işlemleri,
- 2-Gerçek olmayan faktoring işlemleri.

Gerçek faktoring işleminde, faktoring şirketi borçlunun borcunu ödememe riskini üstlenmektedir.

Gerçek olmayan faktoring işleminde ise, faktoring şirketi bu riski üstlenmemekte, risk tamamen müşterisinin üzerinde kalmaktadır.

6 FAKTORING İŞLEMİNİN SAĞLADIĞI AVANTAJLAR

Faktoring işleminin şirketlere sağlamış olduğu avantajları bu işlemlerin fonksiyonları ile birlikte şu şekilde sıralayabiliriz.

Faktoring işlemlerinin üç fonksiyonu vardır. Bunlar;

- Finansman fonksiyonu,
- Hizmet fonksiyonu,
- Teminat fonksiyonu.

1-Finansman Fonksiyonunun Sağladığı Avantajlar:

Finansman fonksiyonu, faktoring işleminin ana unsurunu oluşturmaktadır. Bu fonksiyon, faktoring şirketinin müşterisine nakit ön ödeme yapması sonucunda oluşmaktadır. Faktoring şirketi, vade gününü beklemeden müşterinin, kendisine alacağın doğduğunu gösteren fatura ve müşteri çeklerinin veya senetlerinin ibrazına müteakip faktoring şirketi tarafından malın veya hizmetin %90'ını anında öder. Bu ön ödeme için faktor tarafından müşteriye ön ödeme tarihinden başla-

arak alacağın tahsil edildiği veya edileceği zamana kadar piyasada geçerli olan cari hesap faizi oranında faiz yürütülür. Geriye kalan %10'luk kısım ise, faktoring sözleşmesinin niteliği gereği alım-satıma konu olan mal veya hizmete ilişkin faktor tarafından üstlenilmesi gerekmeyen iade, mal veya hizmetin alıcı tarafından kabul edilmesi gibi risklerin gerçekleşme olasılığına karşılık bir teminat olarak ve gerektiğinde faiz ve harçlara mahsup edilmek amacıyla bir tasarruf hesabında tutulmakta, sözkonusu bu risk gerçekleşmeyince, faktor, faiz ve harçları düştükten sonra artan tutarı müşteriye ödemektedir.

Factoring, alacaklarının tahsil edilmeme riskini ortadan kaldırır, müşterinin nakit sorununu çözer.

- Alacak yönetiminin tamamen faktoring şirketine devredilmesi, alacak tahsiline ayrılacak zamanı faaliyet alanlarına yoğunlaştırıp faaliyetleri daha etkinleştirebilir.

- Faktoring müşterisi, nakit ihtiyacını gidermiş olacağından bankalar nezdinde kredibilitelerini arttırmış olmaktadır.

- Faktoring müşterisi, alıcılarına yapacağı vadeli satışların bir kısmını ön ödeme şeklinde anında tahsil edeceğinden, nakit planlamasını doğru, kolay ve tutarlı olarak yapabilecektir.

- Ticari alacakların yerine nakit değerlerin bilançoda görülmesi, şirketin değerliliğini arttıracaktır.

- Faktoring işlemi ile sağlanan finansman ticari kredilere göre daha ucuz temin edilmiş olacaktır.

2-Hizmet Fonksiyonunun Sağladığı Avantajlar:

Factoring işlemi ile birlikte müşteri alacaklarını faktoring şirketine devretmekle alacak yönetimini de faktoring şirketine bırakmış olmaktadır. Bunun sebebi, sözleşme anından itibaren alacakların yeni sahibinin faktoring şirketi olmasıdır.

Hizmet fonksiyonu sadece borçlulara ilişkin hesapların faktor tarafından tutulması ve bu hesaplara ilişkin hareketlerin müşteri tarafından de-

netlenmesinden ibaret değildir. Ayrıca faktoring şirketi müşterisine danışmanlık hizmeti sunar. Bu danışmanlık hizmeti pazarlama, üretim ve vergi konularında sunulmaktadır.

- Alacak ile ilgili takip ve tahsil işlemleri ortadan kalkacağından (bu işlemleri faktor firma üstlenir) gerek muhasebe işlemleri gerekse bilanço düzenlenmesi daha basit hale gelir.

- Alacak ile ilgili takip, tahsil ve muhasebe kayıtlarının yapılmaması dolayısıyla artan ilave zaman satışların artırılmasında veya yeni alıcı bulma konularına kanalize edilebilecektir.

- Kredi kontrol işlemlerinin faktor şirketi tarafından üstlenilmesi bu maliyetlerde önemli azalmalara yol açacaktır.

- Faktor müşterisi firma, risk unsuru taşıyan firmalarla ilgili bilgilenmiş olacaktır.

- Faktoring işlemleri daha az bürokrasi gerektirdiğinden akreditif gibi maliyeti daha yüksek ödeme yöntemlerine bir alternatif teşkil etmekte ve yurtdışı alıcıları akreditif açma yükleniminden ve maliyetlerinden kurtarması bakımından da daha ekonomik unsurlar taşımaktadır.

3-Teminat Fonksiyonunun Sağladığı Avantajlar:

Teminat fonksiyonuna "kredi sigortası etkisi" de denilmektedir. Faktoring şirketinin alacağın ödenmeme riskini üstlenmesi bir çeşit müşteri alacağının sigortalanmasıdır. Daha önce sıralamış olduğumuz faydalardan bir kısmı aynı zamanda teminat fonksiyonunun doğurduğu faydalardandır.

7 FAKTORING İŞLEMLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Factoring işlemlerinin vergilendirilmesi ile ilgili açıklamalarımıza geçmeden önce, sözkonusu işlemlerle ilgili olarak ve bu işlemleri yapacak olan şirketlerle ilgili kuruluş ve çalışma esaslarının belirtildiği 21 Aralık 1994 tarihinde 22148 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikten bahsetmekte yarar vardır.

Bu yönetmelikte; faktoring şirketlerinin izin alıp faaliyete geçmeleri ve gereken koşullara uymamaları durumunda da faaliyet izinlerinin ip-

tal edilmesine ilişkin hükümlerin yanısıra, hisse devrine, denetime ve kamuyu aydınlatmaları amacıyla bilgi vermelerine ilişkin hükümler yer almaktadır.

Yönetmelik hükümlerine göre faktoring şirketi A.Ş. statüsünde olmalıdır.

Ancak faktoring şirketlerinin vergilendirilme ilkeleri ile ilgili bazı sorunlar vardır. Bu sorunlar özellikle bazı vergilerle ilgili açıklamalarda karşımıza çıkmakta olup, sözkonusu sorunların ortaya çıkmasına yol açan unsur, faktoring şirketlerinin banka, banker veya sigorta şirketi olarak kabul edilip edilmemesi konusunda bazı değerlendirme farklılıkları yaratmaktadır. Bu durum faktoring şirketlerinin KDV'ye mi yoksa BSMV'ye mi tabi olup olmadığını etkileyebilmektedir.

Aşağıdaki konularda değerlendirme yaparken faktoring şirketlerinin banker gibi değerlendirilerek BSMV'ye tabi olduğu belirtilmiştir. Ancak bu husus tartışmaya açıktır.

Yukarıdaki unsur aynı zamanda VUK'da yer alan reeskont ayırma işlemlerinde banka, banker ve sigorta şirketi sayılıp sayılmamasına göre bu işlem zorunlu olmakta veya ihtiyari olmaktadır. Ayrıca alacaklar ile ilgili VUK hükümlerinden yararlanma noktasında hangi şirketin, faktoring şirketinin mi, yoksa alacaklı diğer şirketin mi şüpheli alacak karşılığı ayırabileceği veya değersiz alacakları zarar hesabına intikal ettirebileceği tartışması da vardır. Bu hususa aşağıda değinilecektir.

Bu hususlar dışında faktoring işlemleri ile ilgili vergilendirme rejime geçmeden önce şunu da belirtmek gerekir ki; faktoring şirketlerinin banka bünyesinde olsun veya olmasın faktoring müşterisinden aldığı başlıca iki gelir unsuru vardır:

1-Faktoring Komisyonu: Fatura bedelinin vadesinde tahsilinin yapılması, buna ilişkin riskin üstlenilmesi ve sair hizmetlere istinaden faktoring müşterisinden, %0.50-2.5 arasında alınan hizmet bedelidir.

2-Finansman Ücreti: Fatura ya da çek bedelinin %65-90'ının faktoring müşterisine ön öde-

me şeklinde peşin olarak ödenmesi ile faktoring müşterisine kısa süreli bir maddi imkan sağlanması durumunda, sözkonusu işlem karşılığı aynı müşteriden piyasa iskonto oranı esas alınarak bir faiz geliri elde edilmesidir.

Her iki gelir unsuru A.Ş. olarak kurulmak durumunda olan faktoring şirketleri için "ticari kazanç" hükmündedir.

7.1.Vergi Usul Kanunu Açısından Faktoring İşlemleri

Faktoring şirketlerinin faaliyet konuları alacaklar olup, yukarıda açıkladığımız gibi bu alacaklar ticari faaliyetin bir unsurudur. Bu nedenle, faktoring şirketleri ile ilgili VUK'un alacaklarla ilgili düzenlemelerine değinmekte yarar vardır.

VUK'un 323'üncü maddesinde ticari ve ziraat kazancın elde edilmesi ve idamesi ile ilgili olmak kaydıyla, dava veya icra safhasında bulunan alacaklar ile yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacakların şüpheli alacak sayılacağı ve bu çeşit alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte bir karşılık ayrılabilmesi hükmü altına alınmıştır. Değerleme konusu alacaklar çeşitli sebeplerle ihtilaflı ve tahsili şüpheli hale gelebilir. Alacaklardaki muhtemel kayıplar VUK'un öngördüğü usullerle ve belirli şartlarda karşılık ayırmak yoluyla giderilebilir.

Ancak burada, faktoring işlemine konu alacaklar için şüpheli alacak karşılığının ve değersiz alacak olarak zarar kaydının, alacağı devreden mi yoksa faktoring şirketi tarafından mı yapılacağı sorunu vardır.

Bu konuda bir görüşe göre, her türlü faktoring işleminde alacak, satıcının mülkiyetinden çıkarak faktoring şirketine geçmektedir. Dolayısıyla bu alacak için şüpheli alacak ayırma hakkı ve değersiz alacak yazma hakkı faktoring şirketinin- dir.

Diğer bir görüşe göre, işlem rücu edilebilir faktoring türüne göre yapılıyorsa, alacak faktoring şirketine sadece tahsil etme yetkisiyle devre-

dildiği için, bu alacaklar tahsil edildikleri ana kadar satıcının mülkiyetindedir. Bu nedenle dönem sonlarında bu alacaklarla ilgili değerlendirme de satıcıya aittir. Ancak, işlem rücu edilemez faktoring türüne göre yapılıyorsa, şirket devraldığı alacağı borçlusundan tahsil edemezse, kendisine bu alacağı devreden satıcısına rücu edemez. Burada faktoring şirketi asıl alacaklı konumundadır. Bu nedenle alacakla ilgili tüm haklar faktoring şirketine aittir.

Üçüncü bir görüş ise, faktoring şirketi, işlemden elde ettiği gelir kadar (faiz + komisyon) şüpheli alacak ayırabilecektir.

Her üç görüş de faktoring işlemleri ile ilgili hem özel hukukta hem de vergi kanunlarında özel düzenlemelerin olmamasından kaynaklanmakta ve genel hükümler çerçevesinde yapılan yorumlar bu nedenle birbirinden farklı sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir.

7.2.Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Faktoring İşlemleri

Faktoring şirketleri yönetmelikleri gereği A.Ş. olarak kurulmak zorunda olduklarından Kurumlar Vergisi Kanunu uygulamasında sermaye şirketi olarak vergilendirilecek ve bu şirket türleri veya faaliyet alanları ile ilgili herhangi bir istisna ve muafiyet sözkonusu olmadığından diğer sermaye şirketleri gibi vergilendirilecektir.

Faktoring işlemlerinden elde edilen faiz ve komisyon gelirleri ve diğer gelirler ticari kazanç olarak kurum kazancını oluşturacaktır. Kurum kazancının tespiti de KVK'nın 13'üncü maddesi hükmüne göre yapılacaktır.

Bilindiği gibi ticari kazançta elde etme hakkuk esasına bağlanmıştır. Bu nedenle faktor tarafından verilen avanslara ilişkin hesaplanan faizler, avansın doğumuna neden olan alacağın vadesi bir sonraki yıla sirayet etse dahi dönemsellik ilkesi gereği o yılın kazancı olarak beyan edilmesi gerekmektedir.

Faktoring şirketleri, 54 sıra nolu KVK Genel Tebliği ile Finans Kurumu olarak sayılmıştır. Dolayısıyla, faktoring şirketleri Bankalar ve Sigorta şirketleri gibi KVK'nın 15/13 ve GVK'nın 41/8'inci

maddelerinde düzenlenen, yabancı kaynaklara ait gider kısıtlaması uygulaması kapsamına dahil edilmemiştir. Öte yandan anılan tebliğde, işletmelerin faktoring şirketlerine ödediği iskonto bedelleri gider kısıtlaması kapsamına alınmıştır. Bu durumda faktoring şirketlerine ödenen komisyon bedelleri ve iskonto (faiz) ile komisyon bedelleri üzerinden ödenen BSMV'nin kapsama dahil olmaması gerekir.

7.3.Damga Vergisi Kanunu Açısından Faktoring Kağıtları

Faktoring işlemleri özü itibarıyla alacağın devri (temlik) işlemleridir. Bu işlem, taraflar arasında düzenlenen bir sözleşmeye istinaden yapılmaktadır. Bu sözleşme mahiyet itibarıyla temlikname olarak adlandırılmaktadır. Damga Vergisi Kanunu (1) sayılı Tablonun I-1-a ayrımına göre, temliknameler üzerinden %0.75 oranında damga vergisi ödenmesi gerekmektedir.

Faktoring işlemlerinde faktoring sözleşmesinin dışında, kefalet sözleşmesi, ek sözleşme, alacak bildirim formu ve limit onay bildirimini adında kağıtlar ve sözleşmelerde kullanılmaktadır. Bu kağıtlardan ek sözleşme gereği, DVK'nın 14'üncü maddesi ve Damga Vergisi Kanunu (1) sayılı Tablonun I-1-a ayrımına göre, %0.75 oranında damga vergisi ödenmelidir. Kefalet sözleşmesi için ise Damga Vergisi Kanunu (1) sayılı Tablonun I-A-3 ayrımına göre, %0.75 oranında damga vergisi ödenmek durumundadır. Limit onay bildirimini ile alacak bildirim formunun damga vergisine tabi olup olmadığı tespit edebilmek için öncelikli olarak bu kağıtların mahiyetini ortaya koymak gerekmektedir.

Alacak bildirim formunda şu bilgiler yer almaktadır,

1-Alacakların türünün, sayısının ve vadesinin dökümü,

2-Alacakların bu form ile bildirildiğine ilişkin bildirim ifadesi,

3-Fatura ve teminatların bu forma ekli olarak gönderildiğine ilişkin bildirim ifadesi,

4-Alacak bildirim formu vasıtasıyla bildirimde bulunanların imzaları,

5-Factoring sözleşmesi ile temlik gerçekleşen alacaklara ilişkin faturalar,

6-Borcun bildirilmesi amacıyla hazırlanan ve imzalanmayan temlik notu.

Damga Vergisi Kanununun 2'nci maddesi,"Vergiye tabi kağıtlar mahiyetinde bulunan veya onların yerini alan mektup ve şerhlerle, bu kağıtların hükümlerinin yenilenmesine, uzatılmasına, değiştirilmesine, devrine veya bozulmasına ilişkin mektup ve şerhler de damga vergisine tabidir." denilmektedir.

Buna göre, borçluyu bilgilendirmek için alacak bildirim formlarının ekini teşkil eden faturalara ihbar mahiyetinde sözkonusu ibare (temlik notu) konulmakta ve bu ibarenin imzalanmasına gerek duyulmamaktadır. Bu ibarenin temlikname veya serh olarak kabul edilmesi mümkün görülmektedir. Dolayısıyla alacak bildirim formları üzerinden damga vergisi aranmaması gerekmektedir.

Limit onay bildirimi, sözleşmedeki garanti hükümlerinin işletilmesi amacıyla faktor tarafından müşteriye yapılan, borçlu ve garanti edilen alacağı, garanti limitini ihtiva eden bildirimdir.

Limit onay bildirimi,

1-Borçlunun adı,

2-Borçlunun adresi,

3-Borcun vadesi,

4-Borcun garanti edilen miktarı,

5-Factoring şirketi yetkililerinin imzaları yer almaktadır.

Bu bilgiler çerçevesinde, limit onay bildiriminin mahiyet itibarıyla, taahhütname olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, limit onay bildiriminin DVK (1) sayılı tablonun 1-a fıkrası uyarınca üzerinde yazılı garanti tutarı üzerinden %0,75 oranında damga vergisine tabi olması gerekmektedir.

7.4.Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Açısından Factoring İşlemleri

Factoring şirketlerinin sundukları hizmetler bankerlik faaliyeti olarak kabul edildiğinden, Gider Vergisi Kanunu'nun 28'inci maddesi hüküm-

lerine göre, BSMV'ye tabi tutulması gerekmektedir.

7.5.Vergi, Resim ve Harç İstisnası Açısından Factoring İşlemleri

Uluslar arası factoring işlemlerinin, ihracatı ve Döviz Kazandırıcı Faaliyetleri Teşvik Kararları ve bunlara dayanılarak Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca yayımlanan tebliğlerde yer alan vergi, resim ve harçlardan istisna hükümlerine göre bu işlemlerin damga vergisinden ve BSMV'den istisna olduğu kabul edilmelidir.

7.6.Harçlar Kanunu Açısından Factoring İşlemleri

492 Harçlar Kanunu'nun 8 sayılı tarifesinin XI-6 ayırımına göre factoring işlemlerinde ödenmesi gereken harç tutarları şunlardır.

- Factoring şirketleri kuruluş izin belgeleri için her yıl ödenmesi gereken harç tutarı (1.1.2005 tarihinden itibaren geçerli tutar) 18.958,10-YTL

- Factoring şirketlerinin, serbest bölgelerdeki de dahil olmak üzere açacakları şubeler için düzenlenen belgelerden her bir şube için (1.1.2005 tarihinden itibaren geçerli tutar) 9.479,00-YTL'dir.

SONUÇ

Yeni bir finansal araç olarak factoring sektörünün gelişimi için factoring işlemlerinin tüm hukuki düzenlemeler bağlamında yerinin net olması gerekmektedir. Bugünkü yapı içerisinde gerek vergi uygulamaları bakımından gerekse özel hukuk çerçevesinde özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu yazıda yeri geldikçe factoring işlemlerinde karşılaşılan sorunlara değinilerek vergi uygulamaları bakımından açıklamalara yer verilmiştir.